00643737

E42

នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង
អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា

ព័ត៌មានពិស្តារអំពីការដាក់ឯកសារ

សំណុំរឿងលេខ: ០០២/១៩-០៩-២០០៧-អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ស.ដ

ភាគីដាក់ឯកសារ: ក្រុមមេធាវីការពារក្តីរបស់លោក នួន ជា

ដាក់ជូន: អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង

ភាសាដើម: អង់គ្លេស

កាលបរិច្ឆេទឯកសារ: ថ្ងៃទី១១ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១១

ឯកសារដើម
DOCUMENT RECEIVED/DOCUMENT REÇU
ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំ (Date of receipt/Date de reception): 11 / 02 / 2011
ម៉ោង (Time/Heure): 14:15
មន្ត្រីទទួលបន្ទុកសំណុំរឿង/Case File Officer/L'agent chargé du dossier: Ratanak

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារ

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារ ស្នើឡើងដោយភាគីដាក់ឯកសារ: **សាធារណៈ**

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារដោយ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង **សាធារណៈ / Public**

ពិនិត្យឡើងវិញចំពោះឯកសារចំណាត់ថ្នាក់បណ្តោះអាសន្ន:

ឈ្មោះមន្ត្រីកត់ត្រា:

ហត្ថលេខា:

អញ្ញត្រកម្មពាក់ព័ន្ធនឹងនីត្យានុកូលភាពវិធានផ្ទៃក្នុង និង អានុភាពដីកាអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែមករា ឆ្នាំ២០១១

ដាក់ដោយ៖

ក្រុមមេធាវីការពារក្តីរបស់លោក នួន ជា

លោក សុន អរុណ

លោក Michiel PESTMAN

លោក Victor KOPPE

លោក Andrew IANUZZI

លោក Jasper PAUW

លោក ព្រំ ផល្លា

លោក Göran SLUITER

លោក Annebrecht VOSSENBERG (កម្មសិក្សាការី)

ផ្ញើជូន៖

សហព្រះរាជអាជ្ញា

លោកស្រី ជា លាង

លោក Andrew CAYLEY

ក្រុមមេធាវីការពារក្តីទាំងអស់

I. សេចក្ដីផ្ដើម

១. អនុលោមតាមវិធាន៨៩ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់ អ.វ.ត.ក (វិធាន) ក្រុមមេធាវីការពារក្ដីជនជាប់ចោទ នួន ជា (ក្រុមមេធាវីការពារក្ដី) សូមដាក់អញ្ញត្រកម្ម ពាក់ព័ន្ធនឹងនីត្យានុកូលភាពវិធានផ្ទៃក្នុង។ ដោយផ្អែកលើសំអាងហេតុដូចខាងក្រោមនេះ ក្រុមមេធាវីការពារក្ដីសូមស្នើថា៖ (i) អញ្ញត្រកម្មនេះអាចទទួលយកបាន (ii) ការអនុម័តដំបូង និងវិសោធនកម្មបន្តបន្ទាប់លើវិធានផ្ទៃក្នុង នៅកិច្ចប្រជុំពេញអង្គ អ.វ.ត.ក គឺផ្ទុយពីរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និង*ហួសពីសមត្ថកិច្ច* (*ultra vires*) (iii) ការបន្តអនុវត្តវិធានជាក់លាក់មួយចំនួន - ជាពិសេស វិធានទាំងឡាយណាដែលចែងពីកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីជំនុំជម្រះ និងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីឧទ្ធរណ៍[1] - នឹងបំពារបំពានសិទ្ធិរបស់ នួន ជា ក្នុងការទទួលបាននូវសវនាការមួយដោយយុត្តិធម៌ និងសច្ចភាពផ្លូវច្បាប់ ហើយ (iv) ដីកាអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង 'បង្គាប់ឲ្យភាគីដាក់សម្ភារៈដើម្បីរៀបចំសវនាការ' ('ដីកាបង្គាប់ឲ្យរៀបចំ')[2] ត្រូវទុកជាមោឃៈ ដោយសារដីកានេះត្រូវបានចេញ ដោយអនុលោមតាមវិធាន*ហួសពីសមត្ថកិច្ច*។

II. អង្គហេតុពាក់ព័ន្ធ

២. នៅថ្ងៃទី៦ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០៣ អង្គការសហប្រជាជាតិ ('អ.ស.ប') និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ('រ.រ.ក') បានព្រមព្រៀងគ្នាឈានដល់កិច្ចព្រមព្រៀងមួយ 'ពាក់ព័ន្ធនឹងការកាត់សេចក្ដីក្រោមច្បាប់កម្ពុជា នូវឧក្រិដ្ឋកម្មដែលប្រព្រឹត្តឡើងនៅក្នុងរយៈកាលកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ' ('កិច្ចព្រមព្រៀង អ.វ.ត.ក')។ គោលបំណងដូចមានចែងនៅក្នុងសន្ធិសញ្ញាទ្វេភាគីនេះ គឺដើម្បីផ្ដល់នូវ 'មូលដ្ឋានគតិយុត្តិ គោលការណ៍ និងបែបបទ'[3] សម្រាប់បង្កើតឲ្យមានកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនានា ដូចពេលបច្ចុប្បន្ន *ក្នុងវចនាសម្ព័ន្ធតុលាការកម្ពុជាដែលមានស្រាប់*[4]។ ដូចមានចែងនៅ

---

[1] ផ្នែក ខ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង (វិធាន៧៩ - វិធាន១០៣) ចែងពាក់ព័ន្ធនឹង 'កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង' និងផ្នែក ឌ (វិធាន១០៤-វិធាន១១៤) ចែងពី 'បណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍នានាពីអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង'។

[2] ឯកសារលេខ E-9, ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែមករា ឆ្នាំ២០១១, ERN 00635754-00635759, កថាខណ្ឌ ១-៤។

[3] កិច្ចព្រមព្រៀង អ.វ.ត.ក មាត្រា១។

[4] កិច្ចព្រមព្រៀង អ.វ.ត.ក អារម្ភកថា កថាខណ្ឌ ៤ (បញ្ជាក់បន្ថែម)។

ក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងនេះ[5] កិច្ចព្រមព្រៀង អ.វ.ត.ក បានចូលជាធរមាននៅថ្ងៃទី២៩ ខែមេសា ឆ្នាំ២០០៥ បន្ទាប់ពីទទួលបានការអនុម័តដោយស្ថាប័ននីតិបញ្ញត្តិកម្ពុជា ទទួលបានសច្ចាប័នពីប្រមុខរដ្ឋស្តីទី និងត្រូវបានប្រកាសដាក់ឲ្យប្រើដោយព្រះមហាក្សត្រ នរោត្តម សីហនុ[6]។ យោងមាត្រា២(២) កិច្ចព្រមព្រៀង អ.វ.ត.ក 'ត្រូវអនុវត្តក្នុងប្រទេសកម្ពុជា តាមរយៈច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ [ក្នុងតុលាការកម្ពុជា ដើម្បីកាត់សេចក្តីឧក្រិដ្ឋកម្ម ដែលប្រព្រឹត្តឡើងនៅក្នុងរយៈកាលនៃកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ]' ('ច្បាប់ អ.វ.ត.ក')[7]។

៣. នៅថ្ងៃទី៣ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៦ លេខាធិការដ្ឋានគណៈកម្មាធិការវិធាន និងនីតិវិធី នៃ អ.វ.ត.ក បានបញ្ជូនសេចក្តីព្រាងវិធានផ្ទៃក្នុង ចំនួន១១៣ច្បាប់ ដើម្បីទទួលយកអនុសាសន៍ពីសាធារណជន ('សេចក្តីព្រាងវិធាន')[8]។ គួរឲ្យកត់សម្គាល់ដែរថា ឯកសារនេះ មិនមានការពន្យល់ណាមួយ ដូចជាវិធីសាស្ត្រអ្វីដែលត្រូវបានយកមកប្រើប្រាស់នៅក្នុងដំណើរការរៀបចំសេចក្តីព្រាងវិធាន ឬតើអ្នករៀបចំសេចក្តីព្រាងវិធាន មានការយល់ឃើញបែបណា មុននឹងឈានដល់ការសន្និដ្ឋានថា នីតិវិធីកម្ពុជាជាធរមាន មិនត្រូវយកមកអនុវត្តដោយផ្ទាល់ និងដោយឡែកឡើយ។ សេចក្តីព្រាងវិធាននោះក៏មិនមានពន្យល់ពីមូលដ្ឋានសម្រាប់ការអនុវត្តអំណាចនីតិបញ្ញត្តិរបស់ អ.វ.ត.ក ដែរ។ ប៉ុន្តែ

---

[5] កិច្ចព្រមព្រៀង អ.វ.ត.ក មាត្រា៣០ ('ដើម្បីភ្ជាប់កាតព្វកិច្ចជាមួយបណ្តាភាគី កិច្ចព្រមព្រៀងនាពេលបច្ចុប្បន្ន ត្រូវតែមានការយល់ព្រមពីមហាសន្និបាតរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ និងផ្តល់សច្ចាប័នដោយប្រទេសកម្ពុជា') *សូមមើលផងដែរ* មាត្រា៣១ (កិច្ចព្រមព្រៀងបច្ចុប្បន្ន ត្រូវអនុវត្តជាច្បាប់នៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ក្រោយពីផ្តល់សច្ចាប័ន អនុលោមតាមបទប្បញ្ញត្តិពាក់ព័ន្ធនឹងច្បាប់នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ទាក់ទងនឹងសិទ្ធិក្នុងការចុះសន្ធិសញ្ញានានា')។ មាត្រា៣២ ('កិច្ចព្រមព្រៀងបច្ចុប្បន្ន ត្រូវចូលជាធរមាន នៅថ្ងៃដែលភាគីទាំងពីរបានផ្តល់ការជូនដំណឹងគ្នាទៅវិញទៅមកជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ដែលជាការតម្រូវតាមច្បាប់ដើម្បីត្រូវអនុវត្តតាម')។

[6] *សូមមើល* រាជក្រម នស/ករម/១០០៤/០៤ ចុះថ្ងៃទី១៩ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៤; លិខិតុបករណ៍នៃការផ្តល់សច្ចាប័ន ចុះថ្ងៃទី១៩ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៤។

[7] ច្បាប់ អ.វ.ត.ក ត្រូវបានអនុម័តដាក់ឲ្យប្រើនៅថ្ងៃទី១០ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០១ និងធ្វើវិសោធនកម្ម នៅថ្ងៃទី២៧ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៤។ *សូមមើល* រាជក្រម នស/ករម/០៨០១/១២; រាជក្រម នស/ករម/១០០៤/០៦។

[8] *សូមមើល CETC Projet de Reglement Interieur* ថ្ងៃទី០៣ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៦។ សូមមើលផងដែរ វិធានផ្ទៃក្នុង អវតក សម្គាត់ "សេចក្តីព្រៀងសម្រាប់ពិភាក្សា" ថ្ងៃទី២៧ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៦។។

សេចក្តីព្រាងវិធានទាំងនោះ បានបញ្ចូលជើងទំព័រចំនួន១៩០ ដែលមាន (ភាគច្រើន) គឺជាការយោងខ្លីៗលើប្រភពនានា ដែលដកស្រង់ចេញពីនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ និងនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា។ ដោយផ្អែកលើឯកសារយោងរួមគ្នាទាំងនេះ ដែលរួមបញ្ចូលលក្ខន្តិកៈ និងវិធាននៃនីតិវិធី និងភស្តុតាងរបស់តុលាការពិសេសនៅសៀរ៉ាឡេអូន ('SCSL') និងតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ ('ICC') បង្ហាញឲ្យឃើញថា គ្មានការខិតខំប្រឹងប្រែងឲ្យបានជិតដល់ ក្នុងការបកស្រាយ និងអនុវត្តមាត្រា១២(១) នៃកិច្ចព្រមព្រៀង អ.វ.ត.ក ដោយពិចារណាទៅលើគោលបំណង និងកម្មវត្ថុនៃកិច្ចព្រមព្រៀង ដើម្បីធានាពីអាទិភាពនៃច្បាប់កម្ពុជា នោះឡើយ។

៤. ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជានាពេលបច្ចុប្បន្ននេះ ('CCP') ត្រូវបានសភាជាតិអនុម័តនៅថ្ងៃទី៧ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០៧។ យោងមាត្រា១ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា 'មានគោលបំណងកំណត់អំពីវិធានទាំងឡាយ *ដែលត្រូវគោរព និងប្រតិបត្តិតាមដោយហ្មត់ចត់* ដើម្បីកំណត់ឲ្យច្បាស់នូវអត្ថិភាពនៃបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌណាមួយ។ បទប្បញ្ញត្តិនៃ[ក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា] ត្រូវយកទៅអនុវត្តចំពោះរឿងព្រហ្មទណ្ឌ កាលណាពុំមានវិធានដោយឡែក ចែង*ដោយច្បាប់ពិសេសនោះទេ*[9]។

៥. នៅឯកិច្ចប្រជុំមួយដែលមានឈ្មោះថា 'កិច្ចប្រជុំពេញអង្គ' ដែលបានប្រព្រឹត្តទៅកាលពីខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០៧ មន្ត្រី អ.វ.ត.ក ជាច្រើន បានមកជួបជុំគ្នា ក្នុងគោលបំណងជាច្រើន ប៉ុន្តែមានគោលបំណងមួយគឺដើម្បីអនុម័តវិធាន។ គោលបំណងនៃកិច្ចប្រជុំនេះមានពីរគឺ៖ (i) 'ច្របាច់បញ្ចូលនីតិវិធីជាធរមានរបស់កម្ពុជា សម្រាប់អនុវត្តក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា' និង (ii) 'អនុម័តវិធានមួយចំនួនបន្ថែម' អនុលោមទៅតាមបទប្បញ្ញត្តិទាក់ទងនានា ទៅនឹងច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា និងកិច្ចព្រមព្រៀង ('លិខិតុបករណ៍ជាមូលដ្ឋាន')[10]។ វិធាន ត្រូវបានធ្វើវិសោធនកម្ម នៅកិច្ចប្រជុំពេញអង្គក្រោយៗទៀត កាលពីខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៨ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៨ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៩ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៩ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១០ និងខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១០។ 'នីតិវិធីដែលត្រូវបានច្របាច់បញ្ចូលគ្នា'

---

[9] បញ្ជាក់បន្ថែម

[10] វិធានផ្ទៃក្នុង អារម្ភកថា កថាខណ្ឌ៥។

និង 'វិធានបន្ថែម' ដែលបានអនុម័តនៅកិច្ចប្រជុំក្រៅអំណាចតុលាការដ៏ច្រើនទាំងនោះ ពុំធ្លាប់ត្រូវបានពិនិត្យមើលឡើងវិញ ដោយនីតិវិធីបញ្ញត្តិ ដែលមានចែងក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា (រដ្ឋធម្មនុញ្ញ)[11] នោះទេ ហើយវិធានទាំងនោះ ក៏មិនធ្លាប់បានទទួលការយល់ព្រមពីក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញផងដែរ។ បន្ថែមលើនេះទៀត គ្មាននរណាដឹងឲ្យបានច្បាស់លាស់ត្រឹមកម្រិតណាមួយនោះទេ ថាតើវិធានជាក់លាក់ណាមួយ ដែលពិតជាកើតចេញពីការអនុវត្តមាត្រា១២(១) នៃកិច្ចព្រមព្រៀង អ.វ.ត.ក ដោយពិតប្រាកដ និងគ្មានការសង្ស័យនោះ។ ចុងបញ្ចប់ ដោយយោងទៅលើការវិវឌ្ឍរបស់នីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា[12] រួមមានការបង្កើតឲ្យមានច្បាប់សំខាន់ៗមួយចំនួន[13] បញ្ហាដែលវិធានជាក់លាក់មួយចំនួនមិនអាចយកមកអនុវត្តបាន - ក្នុងន័យដែលក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាបច្ចុប្បន្នផ្តល់នូវដំណោះស្រាយតាមនីតិវិធីមានប្រសិទ្ធភាព និងសមស្របនានា - មិនធ្លាប់ដែលបានលើកយកមកពិភាក្សាឲ្យបានស៊ីជម្រៅនោះទេ។

៦. នួន ជា ត្រូវបានចាប់ខ្លួន និងឃុំខ្លួន ដោយមន្ត្រី អ.វ.ត.ក កាលពីថ្ងៃទី១៩ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៧។ បន្ទាប់ពីនោះមិនយូរប៉ុន្មាន ក្រុមមេធាវីការពារក្តី បានលើកឡើងថា នៅពេលវិធានបំពានលើបទប្បញ្ញត្តិនៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាជាធរមាននោះ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាត្រូវចាត់ទុកជាអាទិភាព ហើយវិធានត្រូវចាត់ទុកជាមោឃៈ[14]។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះ ('អ.ប.ជ') បានបដិសេធការលើកឡើងនេះ ហើយបានប្រកាសថា នៅ អ.វ.ត.ក វិធានមានអាទិភាពលើក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា៖

> ដូច្នេះ វិធានផ្ទៃក្នុងបង្កើតជាប្រព័ន្ធច្បាប់នីតិវិធីដោយខ្លួនឯង ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងកាលៈទេសៈពិសេសរបស់ អ.វ.ត.ក ហើយត្រូវបានអនុម័ត និងមានការយល់ស្របពីកិច្ចប្រជុំពេញអង្គនៃ អ.វ.ត.ក។ វិធានផ្ទៃក្នុងនេះមិនផ្ទុយនឹងក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឡើយ ប៉ុន្តែគោលបំណងរបស់ អ.វ.ត.ក

---

11 *កំណត់សម្គាល់* ចាប់ពីពេលដែលរដ្ឋធម្មនុញ្ញត្រូវបានអនុម័ត ក្នុងខែកញ្ញា ឆ្នាំ១៩៩៣ មក រដ្ឋធម្មនុញ្ញត្រូវបានធ្វើវិសោធនកម្មលើសពីមួយដង។ ប៉ុន្តែ ក្រុមមេធាវីការពារក្តី មិនមានលទ្ធភាពក្នុងការស្វែងរករដ្ឋធម្មនុញ្ញដែលដាក់ឲ្យប្រើប្រាស់នាពេលបច្ចុប្បន្ននេះ ជាភាសាអង់គ្លេសបានឡើយ។ ដូច្នេះ អំណះអំណាងនៅទីនេះ គឺយោងឯកសារដែលមាននៅក្នុងកម្រងឯកសារច្បាប់ អ.វ.ត.ក (ឯកសារលេខ C070E-1993)។

12 *សូមមើល* កថាខណ្ឌ ៤ *ដូចឯកសារខាងលើ*។

13 ឧទាហរណ៍ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌថ្មី ត្រូវបានអនុម័តនៅឆ្នាំ២០១០។

14 សូមមើលឯកសារលេខ D-55/I/1, 'បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបដិសេធបណ្តឹងសុំមោឃភាព', ថ្ងៃទី២៥ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៨, ERN 00165047-00165056 ('ដីកា'), កថាខណ្ឌ ១២។

00643742

ខុសគ្នាជាសំខាន់ពីដំណើរការសាមញ្ញរបស់តុលាការព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ដែលតម្រូវឱ្យ អ.វ.ត.ក មានប្រព័ន្ធមួយដែលមានលក្ខណៈពិសេស។ ដូច្នេះ វិធានផ្ទៃក្នុងជាលិខិតុបករណ៍ចម្បង ដែលយើងគួរនឹងយកមកពិនិត្យមើល ក្នុងការកំណត់នីតិវិធីនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក ក្នុងករណីមានភាពខុសគ្នា រវាងនីតិវិធីវិធានផ្ទៃក្នុង និងក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា[15]។

បទប្បញ្ញត្តិនៃក្រមនីតិវិធីកម្ពុជាគួរយកមកអនុវត្ត ក្នុងករណីមានបញ្ហាចោទណាមួយ ដែលវិធានផ្ទៃក្នុងមិនមានចែងតែប៉ុណ្ណោះ[16]។

អ.ប.ជ មិនបានគាំទ្រ ដោយមានសំអាងផ្លូវច្បាប់ ចំពោះការដាកចេញ*ជាទូទៅ*នូវការអនុវត្តផ្ទុយពីនីតិវិធីកម្ពុជាដែលមានស្រាប់នោះឡើយ។ លើសពីនេះទៀត អ.ប.ជ ខកខានមិនបានបកស្រាយ និងអនុវត្តមាត្រា១២(១) នៃកិច្ចព្រមព្រៀង អ.វ.ត.ក ដោយអនុលោមទៅតាមអត្ថន័យដ៏សាមញ្ញ និងដោយពិចារណាដល់កម្មវត្ថុ និងគោលបំណងនៃកិច្ចព្រមព្រៀងនេះទេ។ ជាក់ស្តែង អ.ប.ជ បានចាត់ទុកមាត្រា១២(១) ថាជាមាត្រាថ្មីដាច់ដោយឡែក។ ដោយមិនស្នើឱ្យអនុវត្តបទប្បញ្ញត្តិនានានៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា តែចំពោះករណីណា ដែលមិនមានចែងក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុងនោះ (ទស្សនៈរបស់ អ.ប.ជ) មាត្រា១២(១) *ចែង* អត្ថន័យផ្ទុយពីនេះយ៉ាងច្បាស់ថា៖ វិធានអាចនឹងត្រូវបានអនុម័ត និងយកមកអនុវត្ត ចំពោះតែករណី ដែលមិនមានចែងនៅក្នុងនីតិវិធីជាធរមានរបស់កម្ពុជា-ជាពិសេស គឺក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។ ដោយការសម្រេចអនុម័តយកវិធីសាស្ត្រផ្ទុយគ្នានេះ អ.ប.ជ បានប្រព្រឹត្តផ្ទុយនឹងច្បាប់សំខាន់ជាធរមាន និងអាចយកមកអនុវត្ត នៅតុលាការនេះ៖ ពោលគឺច្បាប់នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។

៧. ការស៊ើបអង្កេតផ្នែកតុលាការ បានបញ្ចប់ទៅ ដោយអនុលោមតាមវិធាន និងការបកស្រាយ (មិនត្រឹមត្រូវ) របស់ អ.ប.ជ ទាក់ទងនឹងការចាត់ទុកវិធានទាំងនោះ នៅក្នុងបទដ្ឋានច្បាប់កម្ពុជា។ នៅថ្ងៃទី១៣ ខែមករា ឆ្នាំ២០១១ នួន ជា ត្រូវបានចោទប្រកាន់ និងបញ្ជូនទៅជំនុំជម្រះ ពីបទប្រល័យពូជសាសន៍ ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម និងការបំពារបំពានក្រមព្រហ្ម

---

15 ឯកសារលេខ D-55/I/8, 'សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក នួន ជា ប្រឆាំងនឹងដីកាបដិសេធពាក្យសុំមោឃភាព', ថ្ងៃទី២៦ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៨, ERN 00219322-00219333 ('បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍'), កថាខណ្ឌ ១៤។

16 បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ កថាខណ្ឌ ១៥។

ទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦[17]។ អង្គជំនុំជម្រះនេះ បានទទួលសំណុំរឿងជាផ្លូវការ នៅថ្ងៃទី១៤ ខែមករា ឆ្នាំ២០១១[18]។

III. អង្គច្បាប់ពាក់ព័ន្ធ

ក. ភាពអាចទទួលយកបានរបស់អញ្ញត្រកម្ម

៨. អនុលោមតាមវិធាន៨៩ 'អញ្ញត្រកម្មទាក់ទងទៅនឹង[....] មោឃភាពនីតិវិធីដែលត្រូវបានធ្វើបន្ទាប់ពីមានដីកាដំណោះស្រាយ ត្រូវលើកឡើងយ៉ាងយូរ៣០ (សាមសិប) ថ្ងៃ ក្រោយពីដីកាដំណោះស្រាយចូលជាស្ថាពរ បើមិនដូច្នេះទេ អញ្ញត្រកម្មនោះ មិនអាចត្រូវបានទទួលយកឡើយ[19]'។ បន្ទាប់មក 'ត្រូវផ្តល់ឱ្យភាគីម្ខាងទៀតនូវឱកាសឆ្លើយតបទៅនឹងអញ្ញត្រកម្ម[20]' អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង 'ត្រូវសម្រេចជាបន្ទាន់អំពីអញ្ញត្រកម្ម តាមសេចក្តីសម្រេចមួយដែលមានសំអាងហេតុ ឬនៅពេលជំណាលគ្នានឹងសាលក្រមលើអង្គសេចក្តី'[21]។

ខ. ស្ថាប័នបង្កើតច្បាប់នៅព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

៩. រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ដែលអនុម័តការបែងចែកអំណាចតាមគោលការណ៍ប្រជាធិបតេយ្យ និងបានផ្តល់អំណាចផ្តាច់មុខ[22] ឱ្យស្ថាប័នបង្កើតច្បាប់នៅព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជានូវការទទួលខុសត្រូវ*ផ្តាច់មុខ*របស់រដ្ឋសភា៖ 'រដ្ឋសភាជាអង្គការ ដែលមានអំណាចនីតិបញ្ញត្តិ' អំណាចនេះមិនត្រូវបានផ្ទេរទៅ

---

[17] *សូមមើល* ឯកសារលេខ D-427/2/12, 'សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ អៀង ធីរិទ្ធ និង នួន ជា ប្រឆាំងនឹងដីកាដំណោះស្រាយ', ថ្ងៃទី១៣ ខែមករា ឆ្នាំ២០១១, ERN 00634916-00634922; *សូមមើលផងដែរ* ឯកសារលេខ D-427, 'ដីកាដំណោះស្រាយ', ចុះថ្ងៃទី១៦ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១០, ERN 00604508-00605246

[18] *សូមមើល* ឯកសារលេខ E-9, 'ដីកាបង្គាប់ឱ្យភាគីដាក់សម្ភារៈ ដើម្បីរៀបចំសវនាការ', ថ្ងៃទី១៧ ខែមករា ឆ្នាំ២០១១, ERN 00635754-00635759, កថាខណ្ឌ ២។

[19] វិធាន ៨៩(១)(គ)។

[20] វិធាន ៨៩(២)។

[21] វិធាន ៨៩(៣) ('ចំពោះករណីបន្ទាប់ កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីត្រូវបន្ត')

[22] *សូមមើល* រដ្ឋធម្មនុញ្ញ មាត្រា៥១ ('អំណាច នីតិបញ្ញត្តិ អំណាចនីតិប្រតិបត្តិ និងអំណាចតុលាការ ត្រូវបែងចែកឱ្យដាច់ស្រឡះ')

ឱ្យអង្គការណាមួយ ឬបុគ្គលណាឡើយ'[23]។ ច្បាប់ និងសេចក្តីសម្រេចទាំងឡាយនៃស្ថាប័ននានារបស់រដ្ឋ 'ត្រូវស្របនឹងរដ្ឋធម្មនុញ្ញជាដាច់ខាត' [24]។ ឋានានុក្រមនៃ 'បទដ្ឋានច្បាប់គោល' ដែលមាននៅកម្ពុជា រួមមាន៖ (i) រដ្ឋធម្មនុញ្ញ (ii) ច្បាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញ (រួមមានការកែប្រែ ឬវិសោធនកម្មនៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ) (iii) ច្បាប់ (ក្រម) (iv) ក្រឹត្យច្បាប់ (ក្រឹត្យ) (v) អនុក្រឹត្យ (vi) ប្រកាស និង (vii) សារាចរ ជាដើម[25]។

គ. នីតិវិធីជាធរមាននៅអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា

១០. រដ្ឋធម្មនុញ្ញបានចែងថា៖'ការចោទប្រកាន់ ការចាប់ខ្លួន ការឃាត់ខ្លួន ឬការឃុំខ្លួនជនណាមួយ នឹងអាចធ្វើទៅកើតលុះត្រាតែ*អនុវត្តត្រឹមត្រូវតាមបញ្ញត្តិច្បាប់*[26]' និងការជម្រះក្តីបន្តបន្ទាប់ 'ត្រូវធ្វើ [....] *តាមនីតិវិធី និងច្បាប់ជាធរមាន*[27]'។ និយាយពីអាណត្តិនៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញនេះ និងបទបញ្ញត្តិពាក់ព័ន្ធទាំងឡាយនៃសន្ធិសញ្ញាអន្តរជាតិ ស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ[28] ('ICCPR') លិខិតុបករណ៍ជាមូលដ្ឋាននានា បានចែងនូវការធានាដូចគ្នា៖ 'នីតិវិធី' ដែលប្រើនៅ អ.វ.ត.ក '*ត្រូវសម*

[23] រដ្ឋធម្មនុញ្ញ មាត្រា៩០។

[24] រដ្ឋធម្មនុញ្ញ មាត្រា១៣១។

[25] *សូមមើល* ក្រុមប្រឹក្សាអង្គចៅក្រម នៅគេហទំព័រ http://www.bigpond.com.kh/Council_of_Jutists/z/Typolg.htm.

[26] រដ្ឋធម្មនុញ្ញ មាត្រា៣៨ (បញ្ជាក់បន្ថែម)។

[27] រដ្ឋធម្មនុញ្ញ មាត្រា ១១០ (បញ្ជាក់បន្ថែម)។

[28] *សូមមើល* ICCPR, មាត្រា ១៤(១) ('ក្នុងការកំណត់បទចោទណាមួយទៅលើបុគ្គលម្នាក់នោះ [...] ជនគ្រប់រូបត្រូវមាន [...] សវនាការ [...] ជំនុំជម្រះ *បង្កើតឡើងដោយច្បាប់*), មាត្រា១៤(២) ('ជនដែលជាប់ចោទពីបទព្រហ្មទណ្ឌត្រូវបានសន្មតជាមុនថាជាជនគ្មានទោស រហូតដល់ពិរុទ្ធភាពរបស់ខ្លួនត្រូវបានកំណត់*ស្របតាមច្បាប់*។), មាត្រា១៤(៥) ('ជនគ្រប់រូបដែលជាប់ពិរុទ្ធពីបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ត្រូវមានសិទ្ធិសុំឱ្យសាលាក្តីជាន់ខ្ពស់ពិនិត្យទៅលើការប្រកាសពិរុទ្ធភាព និងការផ្តន្ទាទោសឡើងវិញស្របតាមច្បាប់។'), និងមាត្រា១៦ ('ជនគ្រប់រូប មានសិទ្ធិឱ្យគេទទួលស្គាល់បុគ្គលិកលក្ខណៈគតិយុត្តិរបស់ខ្លួននៅគ្រប់កន្លែង *នៅចំពោះមុខ ច្បាប់*។')(បញ្ជាក់បន្ថែម)។ *កំណត់សម្គាល់* គ្រប់អង្គជំនុំជម្រះនៃ អ.វ.ត.ក ទាំងអស់ 'ត្រូវអនុវត្តយុត្តាធិការរបស់ខ្លួន ដោយអនុលោមតាមបទដ្ឋានយុត្តិធម៌ ភាពមិនលម្អៀង និងនីតិវិធីត្រឹមត្រូវស្របច្បាប់អន្តរជាតិ ដូចមានចែងនៅក្នុងមាត្រា១៤ និងមាត្រា១៥ នៃ [ICCPR] ឆ្នាំ១៩៦៦ ដែលមានកម្ពុជាជាភាគី'។ កិច្ចព្រមព្រៀង អ.វ.ត.ក មាត្រា ១២(២); *សូមមើលផងដែរ* ច្បាប់ អ.វ.ត.ក មាត្រា៣៥ថ្មី។

ស្របជាមួយច្បាប់កម្ពុជា [29] ហើយការចោទប្រកាន់ ការស៊ើបអង្កេត និងការជំនុំជម្រះលើបុគ្គលទាំងឡាយ ត្រូវតែអនុលោមតាម 'នីតិវិធីដែលមានជាធរមាន'[30]។ បទប្បញ្ញត្តិទាំងនេះ បង្ហាញពីការព្រួយបារម្ភលើសលប់ ចំពោះការអនុលោមតាមនីតិវិធីផ្សេងៗដែលមាននៅកម្ពុជា - ក្នុងលក្ខណៈមួយដែលស្របតាមទម្លាប់អន្តរជាតិដែលអាចទទួលយកបាន និងស្របតាមកាតព្វកិច្ចជាហត្ថលេខីនៃអនុសញ្ញាអន្តរជាតិ របស់ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា[31]។

១១. ដោយទទួលស្គាល់នូវតម្រូវការក្នុងការធានាថា កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីរបស់ អ.វ.ត.ក អនុលោមតាមបទដ្ឋានច្បាប់ដែលទទួលស្គាល់ជាសកលនោះ លិខិតុបករណ៍ជាមូលដ្ឋាន អនុញ្ញាតឲ្យមានការអនុម័តវិធាននីតិវិធីបន្ថែម ក្នុងករណីដូចបានកំណត់ចំនួន៣ គឺចំពោះករណីដែល៖ (i) ច្បាប់ ឬនីតិវិធីជាធរមានរបស់កម្ពុជា 'ពុំអាចដោះស្រាយបានចំពោះបញ្ហាពិសេសណាមួយ' (ii) 'មានភាពមិនច្បាស់លាស់ទាក់ទងនឹង''ការបកស្រាយ ឬការអនុវត្ត' បញ្ញត្តិដែលមានស្រាប់ ឬ (iii) 'បញ្ហាពាក់ព័ន្ធនឹង' 'ភាពសមស្របគ្នារវាងបទប្បញ្ញត្តិបែបនេះ ទៅនឹងបទដ្ឋានអន្តរជាតិ' [32]។ ក្នុងករណីបែបនេះ - *និងចំពោះតែករណីបែបនេះ* - គេត្រូវស្វែងរក 'ការណែនាំ' 'នៅក្នុងបទដ្ឋាននីតិវិធី ដែលបង្កើតឡើងក្នុងកម្រិតអន្តរជាតិ' [33]។ ដូច្នេះ ការទទួលស្គាល់នូវនីតិវិធីថ្មី ឬការអនុវត្តផ្ទុយ

---

[29] កិច្ចព្រមព្រៀង អ.វ.ត.ក មាត្រា ១២(១) (បញ្ជាក់បន្ថែម); *សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿងក្ដីលេខ* 001/18-07-2007/អវតក/អ.ជ.ស.ជ, ឯកសារលេខ E-188, 'សាលក្រម', ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១០, ERN 00572517-00572797, កថាខណ្ឌ ៣៥។

[30] ច្បាប់ អ.វ.ត.ក មាត្រា២០ថ្មី មាត្រា២៣ថ្មី មាត្រា៣៣ថ្មី (បញ្ជាក់បន្ថែម)។

[31] Lily O'Neill and Göran Sluiter, 'សិទ្ធិក្នុងការប្ដឹងឧទ្ធរណ៍សាលក្រមនៅអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា', (ឆ្នាំ២០០៩) លេខ១០ *ទស្សនាវដ្ដីច្បាប់អន្តរជាតិ* Melbourne [...]. ('ការបញ្ចូលកិច្ចព្រមព្រៀង អង្គការសហប្រជាជាតិ ទៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជា តាមរយៈច្បាប់បង្កើត អ.វ.ត.ក ត្រូវបានធ្វើឡើងដោយរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ដើម្បីធានាពីឋានៈគតិយុត្តិរបស់កិច្ចព្រមព្រៀងនៅ អ.វ.ត.ក') (ដកស្រង់ចេញពីស្នាដៃរបស់ Helen Horsington, 'សាលាក្ដីខ្មែរក្រហមរបស់កម្ពុជា: ក្ដីសង្ឃឹមរបស់តុលាការកូនកាត់' (ឆ្នាំ២០០៤) លេខ៥ *ទស្សនាវដ្ដីច្បាប់អន្តរជាតិ* Melbourne 462, 474)។

[32] កិច្ចព្រមព្រៀង អ.វ.ត.ក មាត្រា១២(១); ច្បាប់, មាត្រា២០ថ្មី មាត្រា២៣ថ្មី មាត្រា៣៣ថ្មី *សូមមើលផងដែរ* សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៥។

[33] កិច្ចព្រមព្រៀង អ.វ.ត.ក, មាត្រា១២(១); ច្បាប់, មាត្រា២០ថ្មី មាត្រា២៣ថ្មី មាត្រា៣៣ថ្មី *សូមមើលផងដែរ* សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៥។

ពី 'នីតិវិធីជាធរមាន' ត្រូវតែកែតម្រូវឲ្យស្របតាមការលើកលែង នៃលក្ខន្តិកៈជាក់លាក់ទាំងនេះ។ ការអនុវត្តផ្សេងៗទៀត - ដូចជា ការបង្កើតវិធានថ្មី ដើម្បីគ្រាន់តែភាពងាយស្រួល និងប្រសិទ្ធភាពថែមទៀតនោះ - គឺជាការរំលោភដោយផ្ទាល់លើលក្ខខណ្ឌនៃកិច្ចព្រមព្រៀង អ.វ.ត.ក ត្រង់មាត្រា ១២(១)។

១២. លើសពីនេះទៀត ការទទួលស្គាល់ ឬការអនុវត្តផ្ទុយបែបនេះ អាចត្រូវបានអនុវត្ត *ក្នុងករណីពិសេស* ដោយអង្គភាពនានានៃ អ.វ.ត.ក ក្នុងអំឡុងការបំពេញភារកិច្ចរបស់ផ្នែកនីមួយៗតែប៉ុណ្ណោះ។ ពុំមានបទប្បញ្ញត្តិនៅក្នុងលិខិតុបករណ៍ជាមូលដ្ឋាននានា ឬនៅកន្លែងផ្សេងទៀត សម្រាប់ (គឺចង់សំដៅលើ 'កិច្ចប្រជុំពេញអង្គ') បង្កើតស្ថាប័នដែលមានអំណាចក្នុងការតាក់តែងវិធាននៅតុលាការនេះឡើយ[34]។ ពុំដូចជាលិខិតុបករណ៍ដែលស្រដៀងគ្នារបស់តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី ('តុលាការ ICTY') តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់រ៉្វាន់ដា ('តុលាការ ICTR') តុលាការពិសេសសម្រាប់លីបង់ ('តុលាការ STL') និងតុលាការ ICC កិច្ចព្រមព្រៀង និងច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក មិនបានចែងអំពីការផ្តល់អំណាចឲ្យបានច្បាស់លាស់ដើម្បីកោះប្រជុំពេញអង្គតាក់តែងវិធានឡើយ[35]។ ដូចជាគណៈកម្មាធិការពិសេសសម្រាប់បទឧក្រិដ្ឋធ្ងន់ធ្ងរ

---

[34] *សូមមើល* ច្បាប់ អ.វ.ត.ក មាត្រា២០ថ្មី ២៣ថ្មី និង ៣៣ថ្មី។ *កំណត់សម្គាល់ពិសេស.* អត្ថបទរបស់ Göran Sluiter, មានចំណងជើងថា 'Due Process and Criminal Procedure in the Cambodian Extraordinary Chambers', ក្នុងព្រឹត្តិប័ត្រស្រាវជ្រាវឈ្មោះ Journal of International Criminal Justice លេខ 4 (ឆ្នាំ2006), ទំព័រ 314–326, ទំព័រ 320 សរសេរថា ('ក្របខ័ណ្ឌច្បាប់នាពេលបច្ចុប្បន្ននេះ [របស់ អ.វ.ត.ក] ពុំបានផ្តល់អំណាចឲ្យចៅក្រមដើម្បីតាក់តែងច្បាប់ស្តីពីបញ្ញានីតិវិធីឡើយ។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ គ្មានអ្វីរារាំងដល់ចៅក្រមមិនឲ្យធ្វើសេចក្តីសម្រេចលើការបកស្រាយមាត្រា ១២ នៃកិច្ចព្រមព្រៀង នៅមុនការចាប់ ផ្តើមការជំនុំជម្រះឡើយ')។

[35] *សូមមើល* អត្ថបទស្រាវជ្រាវរបស់ O'Neill & Sluiter, លេខ 27 *យោងខាងលើ* ('កិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងច្បាប់អ.វ.ត.ក ពុំបានចែងអំពីមូលដ្ឋាននៃការអនុម័តវិធានផ្ទៃក្នុងឡើយ')។ ដូច្នេះ ការប្រៀបធៀបណាមួយរវាងភាពត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់នៃការអនុម័តវិធាន និងការអនុវត្តស្មើគ្នានៅតុលាការអន្តរជាតិ ជាការបំភាន់ភ្នែក។ លិខិតុបករណ៍ជាមូលដ្ឋាន របស់តុលាការនីមួយៗនៃតុលាការទាំងនោះ ផ្តល់នូវអំណាចយ៉ាងច្បាស់លាស់សម្រាប់នីតិវិធីតាក់តែងច្បាប់ក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ។ *សូមមើល* លក្ខន្តិកៈតុលាការ ITCY, មាត្រា១៥ ('ចៅក្រមតុលាការអន្តរជាតិ ត្រូវអនុម័តវិធាន នៃនីតិវិធី និងភស្តុតាងសម្រាប់អនុវត្តន៍ដំណើរការក្តីនៃដំណាក់កាលមុនសវនាការ សវនាការ និងឧទ្ធរណ៍

ដែលជាផ្នែកពិសេសនៃតុលាការទីម័រខាងកើត (Dili District Court) អ.វ.ត.ក ស្ថិតនៅក្នុងរចនាសម្ព័ន្ធតុលាការជាតិ ដូច្នេះហើយត្រូវតែផ្អែកទៅលើច្បាប់ជាធរមាន។ ពុំមានអំណាចក្នុងការតាក់តែងវិធានទូទៅសម្រាប់តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ (ឬដែលមានលក្ខណៈអន្តរជាតិ) ដោយគ្មានមូលដ្ឋានលក្ខន្តិកៈច្បាស់លាស់អំពីអំណាចបែបនេះនោះទេ។

ឃ. សមភាពនៅចំពោះមុខច្បាប់

១៣. យោងទៅលើរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ 'មានភាពស្មើគ្នាចំពោះមុខច្បាប់ មានសិទ្ធិសេរីភាព និងករណីកិច្ចដូចគ្នា [...] ដោយឥតប្រកាន់ [...] ស្ថានភាពឯទៀតឡើយ'[36]។ ការធានាដូចគ្នានេះដែរមានចែងនៅក្នុងកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិ ICCPR ៖ 'ជនគ្រប់រូប ត្រូវមានភាពស្មើគ្នាចំពោះមុខតុលាការ និងសាលាជម្រះក្តី'[37]។

ការទទួលយកភស្តុតាង ការការពារខ្លួនជនរងគ្រោះនិងសាក្សី និងអង្គហេតុត្រឹមត្រូវផ្សេងៗទៀត')។ លក្ខន្តិកៈតុលាការ ICTR, មាត្រា១៤ ('ចៅក្រមតុលាការអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេស រ៉្វាន់ដា ត្រូវអនុម័តវិធាន នៃនីតិវិធី និងភស្តុតាងសម្រាប់អនុវត្តន៍ដំណើរការក្តី នៃដំណាក់កាលមុនសវនាការ សវនាការ និងឧទ្ធរណ៍ ការទទួលយកភស្តុតាង ការការពារខ្លួនជនរងគ្រោះនិងសាក្សី និងអង្គហេតុត្រឹមត្រូវផ្សេងៗទៀតរបស់ តុលាការអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតប្រទេស យូហ្គោស្លាវី ដោយមានការផ្លាស់ប្តូរក្នុងករណីចាំបាច់ សម្រាប់គោលបំណងនៃដំណើរការក្តីនៅតុលាការអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសរ៉្វាន់ដា')។ លក្ខន្តិកៈតុលាការ SCSL មាត្រា១៤ ('១. វិធាននៃនីតិវិធី និងភស្តុតាងនៃសាលាក្តីឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសរ៉្វាន់ដាដែលទទួលបាននៅពេលបង្កើតតុលាការពិសេស ត្រូវអនុវត្តការផ្លាស់ប្តូរបន្តិចបន្តួច លើដំណើរការក្តីនៅចំពោះមុខតុលាការពិសេស។ ២. ចៅក្រមតុលាការពិសេសទាំងអស់អាចធ្វើការកែប្រែវិធាននៃនីតិវិធី និងភស្តុតាង ឬអនុម័តវិធានបន្ថែមក្នុងករណីវិធានដែលត្រូវអនុវត្តនោះ មិនបានចែង ឬចែងមិនគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់ស្ថានភាពជាក់លាក់។ ក្នុងករណីនេះ ច្បាប់នៃនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៦៥នៃប្រទេសសៀរ៉ាឡេអូនត្រូវជាមគ្គុទ្ទេសក៍សម្រាប់ចៅក្រមតាមការគួរ')។ លក្ខន្តិកៈទីក្រុងរូម មាត្រា៥១(៣) ('ក្នុងករណីនៃការចូលជាធរមានជាប្រញាប់ ដែលមិនមានចែងអំពីស្ថានភាពជាក់លាក់ចំពោះមុខតុលាការ បន្ទាប់ពីការអនុម័តនូវវិធាននៃនីតិវិធីនិងភស្តុតាងនោះដោយមតិភាគច្រើនពីរភាគបី ចៅក្រមអាចបង្កើតឡើងនូវវិធានបណ្តោះអាសន្នដើម្បីអនុវត្តរហូតដល់វិធានបណ្តោះអាសន្ននោះ ត្រូវបានអនុម័ត ត្រូវបានធ្វើវិសោធនកម្ម ឬត្រូវបានបដិសេធចោលនៅក្នុងសម័យប្រជុំពិសេសឬសាមញ្ញ នាពេលបន្ទាប់របស់សន្និបាតនៃរដ្ឋភាគី')។

[36] រដ្ឋធម្មនុញ្ញ មាត្រា៣១។

[37] ICCPR, មាត្រា១៤(១)។

ង. មោឃៈភាពនៃច្បាប់នីតិវិធី

១៤. នៅក្នុងការកំណត់អំពីអ្វីដែលបង្កើតបានជាការរំលោភលើសិទ្ធិជនជាប់ចោទ សម្រាប់គោលបំណងនៃការវិភាគអំពីមោឃៈភាព អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសម្រេចដូចខាងក្រោម៖

> វិធាន ៤៨ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងជាភាសាបារាំង ក៏ដូចជាក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាជាភាសាខ្មែរ បារាំង និងអង់គ្លេសដែរ (គឺមាត្រា ២៥២) មិនបានលើកឡើងអំពីការរំលោភសិទ្ធិទាំងឡាយឡើយ ប៉ុន្តែបានចែងអំពីផលប្រយោជន៍ដែលបានប៉ះពាល់។ ដោយធ្វើការពិនិត្យមើលសេចក្តីណែនាំនៅក្នុង [ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា] [អង្គបុរេជំនុំជម្រះ] និងធ្វើការបកស្រាយថា 'ការរំលោភសិទ្ធិទាំងឡាយ' ជា 'ផលប្រយោជន៍ដែលបានប៉ះពាល់'[38]។
>
> [អង្គបុរេជំនុំជម្រះ] យល់ឃើញថា ការបង្ហាញអំពីការរំលោភសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទ ដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់នៅក្នុង ICCPR អាចបង្គ្រប់ជាកំហុសនីតិវិធី ហើយនិងប៉ះពាល់ដល់ផលប្រយោជន៍របស់ជនត្រូវចោទ។ ក្នុងករណីបែបនេះ កិច្ចស៊ើបសួរ ឬកិច្ចរបស់តុលាការ អាចចាត់ទុកថាមោឃៈ[39]។ [...] នៅក្នុងករណីបទប្បញ្ញត្តិដែលពាក់ព័ន្ធមិនមានចែងអំពីមោឃភាពនៃកំហុសនីតិវិធី និងក្នុងករណី ICCPR មិនបានទទួលស្គាល់អំពីការរំលោភសិទ្ធិ ភាគីដែលដាក់ពាក្យសុំនឹងត្រូវបង្ហាញថា ផលប្រយោជន៍របស់ខ្លួនត្រូវបានប៉ះពាល់ដោយសារកំហុសនីតិវិធី[40]។

សរុបមក បទដ្ឋាននៃការទទួលខុសត្រូវដាច់ខាត អនុវត្តចំពោះការរំលោភលើសិទ្ធិក្នុងការទទួលបានការជំនុំជម្រះក្តីប្រកបដោយយុត្តិធម៌ ដែលត្រូវបង្ហាញភស្តុតាង។

IV. ឧឡឹករណ៍

ក. អញ្ញត្រកម្មអាចទទួលយកបាន

១៥. ដីកាដំណោះស្រាយចូលជាស្ថាពរនៅថ្ងៃទី១៤ ខែមករា ឆ្នាំ២០១១។ ដោយសារតែអញ្ញត្រកម្មនេះ

---

38 សាលដីកាបដិសេធពាក្យសុំមោឃភាព កថាខណ្ឌ៣៦។

39 សាលដីកាបដិសេធពាក្យសុំមោឃភាព កថាខណ្ឌ៤០។

40 សាលដីកា កថាខណ្ឌ៤២។

00643749

(i) ត្រូវបានដាក់នៅក្នុងរយៈពេល ៣០ថ្ងៃ នៃកាលបរិច្ឆេទខាងលើ និង (ii) ពាក់ព័ន្ធនឹងសុពលភាព នៃនីតិវិធីដែលត្រូវបានធ្វើបន្ទាប់ពីមានដីកាដំណោះស្រាយ អញ្ញត្រកម្មនេះអាចទទួលយកបាន អនុលោមតាមវិធាន ៨៩(១)។

ខ. ការអនុម័ត និងវិសោធនកម្មលើវិធាននៅកិច្ចប្រជុំ 'ពេញអង្គ' អ.វ.ត.ក គឺផ្ទុយពីរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និង *ហួសពីសមត្ថកិច្ច*

១៦. វិធាន អះអាងថាមានអានុភាពច្បាប់ ទាក់ទិនទៅនឹងដំណើរការនីតិវិធី នៅចំពោះមុខតុលាការនេះ[41] ហើយរហូតមកដល់ពេលនេះ ក.ស.ច.ស អ.ប.ជ និងអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានចាត់ទុកវិធាន ទាំងនេះយ៉ាងដូច្នេះ។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ វិធានមិនត្រូវបានប្រកាសឲ្យប្រើ និងមិន ត្រូវបានអនុម័តដោយរដ្ឋសភាជាតិឡើយ ប៉ុន្តែវិធានទាំងនេះគ្រាន់តែត្រូវបាន*ទទួលស្គាល់*ដោយអ្នក ចូលរួមនានាក្នុងកិច្ចប្រជុំពេញអង្គ អ.វ.ត.ក ប៉ុណ្ណោះ ដែលជាការអនុវត្តមួយដោយគ្មានមូលដ្ឋាន ផ្នែកច្បាប់ទាល់តែសោះ និងដោយគ្មានការកំណត់ណាមួយឡើយចំពោះថាតើវិជ្ជភាពនៃនីតិវិធី កម្ពុជាជាធរមានមួយណា ស្ថិតនៅក្នុងការអនុវត្តមាត្រា ១២(១) នៃកិច្ចព្រមព្រៀងស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក។ ដោយសារមាត្រា ៩០ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញហាមឃាត់យ៉ាងច្បាស់ក្រឡែតមិនឲ្យមានការ ផ្ទេរអំណាចនីតិបញ្ញត្តិបែបនេះ[42] វិធានទាំងនេះ ជាពិសេសពាក់ព័ន្ធនឹងវិធានដែលអ្នកធ្វើសេចក្តី ព្រាងមានគោលបំណងបង្កើតនីតិវិធីច្របាច់បញ្ចូលគ្នាថ្មីមួយ គឺផ្ទុយពីរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងគ្មានអានុភាព គតិយុត្តិជាប់កាតព្វកិច្ចឡើយ ។

១៧. ទោះបីជាលិខិតុបករណ៍ជាមូលដ្ឋាន ពិតជាអនុញ្ញាតឲ្យមានការអនុវត្តផ្ទុយពីនីតិវិធីកម្ពុជា ជាធរមាន នៅក្នុងករណីមួយចំនួនយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏ការអនុវត្តផ្ទុយបែបនេះ ត្រូវតែភ្ជាប់ជាមួយនូវការ យោង*ជាក់លាក់*ទៅលើករណីលើកលែងមួយ ក្នុងចំណោមករណីលើកលែងផ្លូវច្បាប់នានា។ ទាក់ ទិននឹងបញ្ហានេះ បទប្បញ្ញត្តិនីមួយៗនៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក បង្កើតអាណត្តិមួយដែលអាច យកមកអនុវត្តបានដោយអង្គភាពមួយរបស់ អ.វ.ត.ក ប៉ុណ្ណោះ។ ឧទាហរណ៍ អំណាចដែលមាន

---

[41] *សូមមើល* វិធាន១(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ('វិធានផ្ទៃក្នុងនេះត្រូវចូលជាធរមានតាមរយៈការបោះពុម្ពផ្សាយជាផ្លូវការដោយ ការិយាល័យរដ្ឋបាល និង ក្នុងរយៈពេលមិនលើសពី ១០(ដប់)ថ្ងៃ ក្រោយពី [...] ត្រូវបានអនុម័តដោយកិច្ចប្រជុំពេញអង្គ')។

[42] *សូមមើល* កថាខណ្ឌ៨ *យោងខាងលើ*។

ចែងក្នុងមាត្រា ៣៣ថ្មី អាចត្រូវបានអនុវត្តផ្ទាល់មុខដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង និងទាក់ទិនតែទៅនឹងដំណើរការនីតិវិធីជំនុំជម្រះប៉ុណ្ណោះ។ ផ្ទុយទៅវិញ សមាជិករបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពុំមានអំណាចដើម្បីតាក់តែង ឬអនុវត្តវិធានឡើយ ឧទាហរណ៍ ទាក់ទិនទៅនឹងដំណើរការរបស់ ក.ស.ច.ស។ ក្នុងន័យនេះ អង្គភាពមួយដែលមានមន្ត្រី អ.វ.ត.ក ជាច្រើនបំពេញភារកិច្ចក្នុងគោលបំណងរួម មិនអាចអនុវត្តឱ្យបានស្របច្បាប់នូវអំណាចពេញលេញបានឡើយ។ ប៉ុន្តែ អ្នកធ្វើសេចក្តីព្រាងវិធានមានគោលបំណងធ្វើដូច្នេះ ដែលសំដៅ នៅក្នុងលក្ខណៈទូទៅប៉ុណ្ណោះ ទៅលើភាពចាំបាច់ក្នុងការបង្កើត 'ប្រព័ន្ធច្បាប់នីតិវិធីមួយដោយខ្លួនឯង ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងកាលៈទេសៈពិសេសរបស់ អ.វ.ត.ក[43]'។

១៨. សន្មតថា (ដើម្បីជាប្រយោជន៍សម្រាប់ការលើកឡើងករណី) រដ្ឋសភាជាតិអាចផ្ទេរអំណាចក្នុងការតាក់តែងច្បាប់ស្របតាមរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ទៅឱ្យអង្គភាពជាក់លាក់មួយរបស់មន្ត្រី អ.វ.ត.ក ក៏កាតព្វកិច្ចបែបនេះមិនដែលត្រូវបានអនុវត្តឡើយ។ កិច្ចព្រមព្រៀង និងច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ពុំបានបញ្ជាក់អំពីទស្សនទាននៃ 'កិច្ចប្រជុំពេញអង្គ' ឬ 'វិធានផ្ទៃក្នុង' នោះទេ កុំថាឡើយដល់ទៅបានចែងនោះ។ ដូច្នេះ ការកោះប្រជុំក្រៅអំណាចតុលាការ ដើម្បីអនុម័តនីតិវិធីនានា ដែលមានចេតនាចងកាតព្វកិច្ចភាគីទៅនឹងដំណើរការនីតិវិធីទាំងនេះ គឺ*ហួសពីសមត្ថកិច្ច*។ មានការស្នើឡើងថា ប្រសិនមានសុពលភាព វិធានផ្ទៃក្នុង 'ស្រដៀងគ្នាទៅនឹងអនុក្រឹត្យ ឬបទប្បញ្ញត្តិ ហេតុដូច្នេះ ទើបមានឋានានុក្រមទាបជាងក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ក្នុងឋានានុក្រមនៃបទប្បញ្ញត្តិ'[44]។ ប៉ុន្តែពុំមានការបង្ហាញថា វិធានត្រូវបានប្រកាសឱ្យប្រើ ឬអនុម័តដោយអាជ្ញាធរតាក់តែងច្បាប់ណាមួយដែលត្រូវបានគេទទួលស្គាល់នៅក្នុងប្រទេសនេះឡើយ។ ដូច្នេះ វាពុំត្រឹមត្រូវឡើយ ក្នុងការលើកឡើងថា ទោះបីយ៉ាងណាក្តី វិធានគឺជាអង្គច្បាប់ដែលមានឋានានុក្រម 'ទាបជាង'[45]។

---

[43] សាលដីកាបដិសេធពាក្យសុំមោឃភាព កថាខណ្ឌ ១៤។

[44] *សូមមើល* ឯកសារ D-55/I/9, ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ 'សំណើរួមរបស់មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីសុំការពិចារណាឡើងវិញលើការវាយតម្លៃរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះលើឋានានុក្រមគតិយុត្តិនៃវិធានផ្ទៃក្នុង ក្នុងសេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ នួន ជា ជំទាស់នឹងដីកាបដិសេធសំណើសុំមោឃភាព', ERN 00229453–00229466 កថាខណ្ឌ៣៤។

[45] *ដូចជើងទំព័រខាងលើ* កថាខណ្ឌ៣៧។

00643751

១៩. ប្រសិនបើវិធានពិសេសមួយពុំបញ្ជាក់ឡើងវិញនូវនីតិវិធីដែលកំពុងអនុវត្តជាធរមាន ឬពុំត្រូវបានធ្វើយុត្តិកម្មដោយមានការយោង*ជាក់លាក់*ទៅលើករណីលើកលែងមួយ ក្នុងចំណោមករណីលើកលែងតាមផ្លូវច្បាប់នានាដែលមានបញ្ជាក់ជូនខាងលើនោះទេ[46] វិធាននោះគឺជាមោឃៈភាព ដោយពុំ មានឋានៈអ្វីឡើយនៅក្នុងឋានានុក្រមច្បាប់កម្ពុជា និងពុំមានអានុភាពចងកាតព្វកិច្ចឡើយនៅក្នុង តុលាការនេះ។ ដោយសារគោលបំណងដ៏ច្បាស់លាស់នៃលិខិតុបករណ៍ជាមូលដ្ឋានគឺដើម្បីប្រើជាជំនួយបន្ថែម ជាជាងប្រើជំនួសនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជានោះ ការអនុញ្ញាតឲ្យភាពងាយស្រួលមានសារៈសំខាន់ជាងការពិចារណាអំពីនីត្យានុកូលភាព នឹងធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ (បន្ថែមទៀត) ដល់ភាពស្របច្បាប់របស់ អ.វ.ត.ក[47]។

គ. ការអនុវត្តវិធានបន្តទៀត នឹងរំលោភលើសិទ្ធិរបស់ នួន ជា

២០. ទោះបីជាការបង្កើតតុលាការពិសេសមួយ ដើម្បីជំនុំជម្រះក្តីលើប្រភេទពិសេសមួយនៃចុងចោទមានលក្ខណៈត្រឹមត្រូវតាមរដ្ឋធម្មនុញ្ញយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏ការអនុម័តគំរូខុសគ្នាទាំងស្រុងនៃនីតិវិធីដែលមានស្រាប់នៅក្នុងលក្ខណៈដែលបានពិពណ៌នាខាងលើ បង្កឲ្យមានបញ្ហា។ ទោះបីជាវិធានបញ្ជាក់ថាគ្រាន់តែ 'ច្របាច់បញ្ចូលគ្នានូវនីតិវិធីកម្ពុជាដែលមានស្រាប់សម្រាប់ដំណើរការនីតិវិធីនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក យ៉ាងណាក៏ដោយ'[48] ក៏តាមពិតវិធានទាំងនោះអនុវត្តហួសពីការបង្រួម ឬការ

---

[46] ដូចដែលបានកត់សម្គាល់ខាងលើ ចៅក្រម អ.វ.ត.ក អាចអនុវត្តផ្ទុយពីក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ក្នុងករណីចាំបាច់ ប៉ុន្តែចៅក្រមមិនអាចបង្កើតច្បាប់ជាទូទៅបានឡើយ។

[47] Sluiter, លេខ ៣៤ *យោងខាងលើ*, ទំព័រ 319-320 ('បុគ្គលិកអន្តរជាតិរបស់ [អ.វ.ត.ក] ជាពិសេស អាចប្រាថ្នាចង់បានវិធាននានាដែលមានលក្ខណៈអន្តរជាតិ ដែលត្រូវបានផ្តួចផ្តើមដោយវិធានរបស់តុលាការ ICC និង/ឬ តុលាការ ICTY ដោយផ្អែកលើគោលជំហរថា ស្ថានភាពទាំងមូល ទាក់ទិននឹងច្បាប់ជាតិជាធរមាន គឺមានលក្ខណៈមិនច្បាស់លាស់។ ប្រការនេះផ្ទុយយ៉ាងច្បាស់ក្រឡែតទៅនឹងគោលបំណងរបស់អ្នកធ្វើសេចក្តីព្រាងក្នុងការអនុវត្ត ដំណើរការនីតិវិធីអនុលោមតាមច្បាប់កម្ពុជា')។

[48] វិធាន, បុព្វកថា។ *កំណត់សម្គាល់ពិសេស។* យោងតាមវចនានុក្រម Random House Unabridged Dictionary (www.dictionary.com), ពាក្យ consolidate មានន័យថា៖ (i) 'ច្របាច់បញ្ចូល (ផ្នែកផ្សេងគ្នា) ឲ្យទៅជាផ្នែកតែមួយ ឬផ្នែកទាំងមូលរួមបញ្ចូលគ្នា។ បង្រួមបញ្ចូលគ្នា។ ដាក់បញ្ចូលគ្នា'។ (ii) 'បោះចោលអ្វីៗដែលមិនប្រើ ឬមិនត្រូវការ និងរៀបចំផ្នែកដែលនៅសល់'។ ឬ (iii) 'ធ្វើឲ្យរឹងមាំ ឬរឹងប៉ឹង។ ធ្វើឲ្យរឹងមាំឡើង។ ពង្រឹង'។

ដាក់បញ្ចូលនីតិវិធីដែលមានស្រាប់ឲ្យទៅជាឯកសារតែមួយ។ ដូច្នេះ នួន ជា ត្រូវបានដកហូតនូវសិទ្ធិរបស់គាត់ក្នុងការទទួលបានការជំនុំជម្រះក្តី អនុលោមតាមច្បាប់កម្ពុជា ដូចដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ១២(១) នៃកិច្ចព្រមព្រៀងស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក។ ដោយសារតែនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា តំណាងឲ្យប្រព័ន្ធច្បាប់ដែលគាត់បានយល់ដឹង ការពុំអនុវត្តនីតិវិធីនេះដោយគ្មានការបង្ហាញហេតុផលជាក់លាក់ និងការបង្ហាញឲ្យឃើញនូវបទដ្ឋានមិនច្បាស់លាស់ និងតាមទំនើងចិត្ត *ហួសពីសមត្ថកិច្ច* គឺផ្ទុយទៅនឹងការផ្តល់សិទ្ធិឲ្យគាត់ក្នុងការទទួលបាននូវសច្ចភាពផ្លូវច្បាប់ និងភាពអាចដឹងជាមុនបាន។ ដូច្នេះ វិធាន ត្រូវតែត្រូវបានពិនិត្យពិច័យ ដើម្បីឲ្យស្របតាមនីតិវិធី ដែលមានស្រាប់ជាធរមាន ហើយការអនុវត្តផ្ទុយណាមួយ ត្រូវតែធ្វើយុត្តិកម្មឲ្យបានត្រឹមត្រូវ ដូចដែលលិខិតុបករណ៍បានតម្រូវឲ្យមាន។

២១. ជាទូទៅ មេធាវីការពារក្តី ពុំជំទាស់ទៅនឹងការអនុវត្តផ្ទុយនឹងច្បាប់កម្ពុជាដែលមានស្រាប់ ជាក់លាក់ឡើយ ក្នុងវិសាលភាពដែលការអនុវត្តផ្ទុយនេះមានមូលដ្ឋាននៅក្នុងពាក្យពេចន៍ដ៏ច្បាស់លាស់នៃមាត្រា ១២(១) នៃកិច្ចព្រមព្រៀងស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ មេធាវីការពារក្តី ជាពិសេស ជំទាស់ទៅនឹងវិធានទាំងឡាយដែលមិនអាចបំពេញនូវលក្ខខណ្ឌនៃមាត្រា ១២(១) ពីព្រោះ ៖ (i) ច្បាប់កម្ពុជា*ពិតជា*អាចដោះស្រាយបានចំពោះករណីពិសេសមួយ (ii) *ពុំ*មានភាពមិនច្បាស់លាស់ទាក់ទងទៅនឹងការបកស្រាយ ឬការអនុវត្តបទប្បញ្ញត្តិណាដែលពាក់ព័ន្ធក្នុងច្បាប់កម្ពុជា ឬ (iii) *ពុំ*មានបញ្ហាទាក់ទងទៅនឹងភាពសមស្របគ្នា រវាងបទប្បញ្ញត្តិ បែបនេះ ទៅនឹងបទដ្ឋានអន្តរជាតិឡើយ។ វិធានបែបនេះពុំមានមូលដ្ឋានក្នុងច្បាប់ឡើយ ហើយ សម្រាប់តែហេតុផលនេះប៉ុណ្ណោះ គឺ*ហួសពីសមត្ថកិច្ច*។ ដើម្បីជួយដល់អង្គជំនុំជម្រះនៅក្នុងបញ្ហានេះ មេធាវីការពារក្តីបានរៀបចំតារាងមួយបញ្ជាក់អំពីវិធានជាក់លាក់ ដែលអាចអនុវត្តបានចំពោះដំណើរការនីតិវិធីជំនុំជម្រះ ដែលមិនបំពេញនូវលក្ខខណ្ឌនៃមាត្រា ១២(១) ដូច្នេះ វិធានបែបនេះត្រូវទុកជាមោឃៈ។ តារាងនេះត្រូវបានភ្ជាប់មកជាមួយជាឧបសម្ព័ន្ធ ក[49]។

---

[49] កំណត់សម្គាល់។ តារាងរៀបរាប់អំពីឧទាហរណ៍មួយចំនួន ដែលវិធាននីមួយៗបង្ហាញនូវការអនុវត្តមិនត្រឹមត្រូវ តាមច្បាប់នៃមាត្រា ១២(១) នៃកិច្ចព្រមព្រៀងស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក។ ដោយសារតែមេធាវីការពារក្តីបានធ្វើការវិភាគបឋមនេះក្រោមការកំណត់ពេលវេលា ដូច្នេះមេធាវីការពារក្តីសូមរក្សាសិទ្ធិក្នុងការដាក់អញ្ញត្រកម្មបន្ថែម (នៅគ្រប់ពេល) ទៅនឹងវិធាន

អញ្ញត្រកម្មពាក់ព័ន្ធនឹងនីត្យានុកូលភាពវិធានផ្ទៃក្នុង និងអានុភាពដីកាអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងថ្ងៃទី១៧ ខែមករា ឆ្នាំ២០១១

២២. មានការកត់សម្គាល់នៅត្រង់នេះថា មេធាវីការពារក្តី ព្រួយបារម្ភយ៉ាងខ្លាំងអំពីនីត្យានុកូលភាពនៃវិធាន ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងដំណើរការនីតិវិធីជំនុំជម្រះ និងពុំមានបំណងឲ្យដំណោះស្រាយដែលបានស្នើសុំនេះ មានអានុភាពប្រតិសកម្មឡើយ។ ដូច្នេះ ដើម្បីឲ្យកិច្ចការរដ្ឋបាលរបស់អង្គជំនុំជម្រះជឿនលឿនទៅមុខឲ្យបានឆាប់រហ័ស មេធាវីការពារក្តីសុខចិត្តទទួលយកនូវសុពលភាពនៃដំណើរការនីតិវិធី និងការសម្រេចនានាមុនសវនាការ ទោះបីជាក្នុងវិសាលភាពដែលដំណើរការនីតិវិធី និងការសម្រេចនានាទាំងនោះ ត្រូវបានផ្អែកទៅលើវិធានដែលពុំមានលក្ខណៈស្របគ្នាជាមួយនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា និងដែល *ហួសពីសមត្ថកិច្ច* ក្នុងការអនុវត្តមាត្រា ១២(១) នៃកិច្ចព្រមព្រៀងស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក យ៉ាងណាក៏ដោយ។

ឃ. ដីកាបង្គាប់ឲ្យរៀបចំត្រូវតែទុកជាមោឃៈ ដោយសារតែដីកានេះត្រូវបានចេញអនុលោមតាមវិធានដែល *ហួសពីសមត្ថកិច្ច*

២៣. សំណើសុំនេះពុំមានចេតនាលើកឡើងនូវបញ្ហាផ្នែកទ្រឹស្តីឡើយ។ ផ្ទុយទៅវិញ នួន ជា ទទួលរងព្យសនកម្មដោយផ្ទាល់ និងជាក់ស្តែង ពីការអនុវត្តវិធានទាំងឡាយដែលយកមកធ្វើជាសំអាងដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៅក្នុងដីកាបង្គាប់ឲ្យរៀបចំ ៖ ជាពិសេស វិធាន ២៣, ២៤, ២៩, ៣១, ៧៩, ៨០ និង ៨០*ស្ទួន*, ៨៤, ៨៥, ៨៧, ៨៩ និង ៩១*ស្ទួន*។ ក្នុងវិសាលភាពដែលបទប្បញ្ញត្តិ *ហួសពីសមត្ថកិច្ច*ទាំងនេះ បានដាក់កាតព្វកិច្ចមួយចំនួនដែលធ្វើឲ្យខូចប្រយោជន៍មកលើជនជាប់ចោទ ការប្រតិបត្តិតាមពាក្យពេចន៍នៃបទប្បញ្ញត្តិទាំងនេះ បង្កើតបានជាបញ្ហានីត្យានុកូលភាពដ៏មានសារៈសំខាន់ និងពិតប្រាកដ។ ដូច្នេះ និងដូចដែលមានការគាំទ្រដោយការវិភាគ ដែលមាននៅក្នុងឧបសម្ព័ន្ធ ក ដីកាបង្គាប់ឲ្យរៀបចំ និងកាលបរិច្ឆេទដែលកំណត់នៅក្នុងនោះ ត្រូវទុកជាមោឃៈ។ ក្នុងរយៈពេលរង់ចាំសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះនេះលើអញ្ញត្រកម្មនេះ អានុភាពនៃដីកាបង្គាប់ឲ្យរៀបចំ គួរតែត្រូវបានផ្អាក។ លើសពីនេះទៀត ដីកាបង្គាប់ក្រោយៗទៀត ទាក់ទិននឹងការរៀបចំសវនាការ គួរតែត្រូវបានផ្តល់នូវមូលដ្ឋានឲ្យបានត្រឹមត្រូវនៅក្នុងមាត្រា ១២(១) នៃកិច្ចព្រមព្រៀងស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក និងកំណត់រយៈពេលឲ្យអនុវត្ត ស្របជាមួយនឹងច្បាប់

ទាំងនេះ និងវិធានដទៃទៀត នៅពេលដែលមានការមើលឃើញនូវការងាកចេញពីនីតិវិធីកម្ពុជាជាធរមានដោយគ្មានមូលដ្ឋានផ្នែកច្បាប់។

កម្ពុជាជាធរមាន។

ង. មេធាវីការពារក្តីរក្សាសិទ្ធិក្នុងការស្វែងរកដំណោះស្រាយពីអ្នកវិនិច្ឆ័យបន្ថែមទៀត

២៤. មេធាវីការពារក្តីដឹងយ៉ាងច្បាស់ថា ផ្អែកលើបញ្ហាជាមូលដ្ឋាននៃការសម្រេច និងការអនុវត្តឲ្យបានត្រឹមត្រូវនូវប្រភពនៃច្បាប់ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនឹងដើរតួដោយផ្អែកលើ *គោលការណ៍គ្មានបុគ្គលណាម្នាក់អាចវិនិច្ឆ័យរឿងក្តីមួយដែលខ្លួនជាភាគី*នោះឡើយ (*iudex in sua causa*)។ ក្នុងទស្សនៈនៃការបែងចែងអំណាច លទ្ធផលដែលបានមកពីការជំនុំជម្រះបែបនេះគឺពិតជាពុំគួរឲ្យចង់បានឡើយ។ ការដែលថា មានតែចៅក្រម (ក្នុងចំណោមអ្នកដទៃទៀត) ជាអ្នកទទួលខុសត្រូវចំពោះការអនុម័តវិធាន និងជាអ្នកអនុវត្តដោយរំលោភលើកិច្ចព្រមព្រៀងស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ហើយនៅពេលនេះ ត្រូវបានកោះអញ្ជើញ ដើម្បីធ្វើការវាយតម្លៃអំពីនីត្យានុកូលភាពនៃនីតិវិធីកំពុងតែបង្កជាបញ្ហាយ៉ាងខ្លាំង។ ដូច្នេះ មេធាវីការពារក្តី នឹងស្វែងរកមធ្យោបាយផ្សេងៗទៀតនៅក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់កម្ពុជា ដើម្បីដាក់ជូនបញ្ហានេះនៅចំពោះមុខអ្នកវិនិច្ឆ័យអនាគត។

V. សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

២៥. យោងទៅលើហេតុផលទាំងនេះ មេធាវីការពារក្តីសូមស្នើឲ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ៖

ក. ទទួលយកអញ្ញត្រកម្ម។

ខ. ធ្វើមោឃៈភាពវិធាន សម្រាប់គោលបំណងនៃដំណើរការនីតិវិធីជំនុំជម្រះ និងដំណើរការនីតិវិធីបន្តបន្ទាប់ទៀត។

គ. ជម្រើសម្យ៉ាងទៀត បង្ហាញឲ្យត្រឹមត្រូវច្បាស់លាស់ នូវមូលដ្ឋានសំអាងដែលការអនុវត្តផ្ទុយពីនីតិវិធីកម្ពុជាជាធរមានត្រូវបានធ្វើយុត្តិកម្ម ចំពោះមាត្រា ១២(១) នៃកិច្ចព្រមព្រៀងស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក។

ឃ. ធ្វើមោឃៈភាពដីកាបង្គាប់ឲ្យរៀបចំ និងផ្អាកអានុភាពនៃដីកាបង្គាប់នេះ រហូតដល់មានសេចក្តីសម្រេចលើអញ្ញត្រកម្មនេះ។

ដោយពិចារណាលើលក្ខណៈនៃពាក្យសុំនេះ មេធាវីការពារក្តីសូមស្នើឲ្យអង្គជំនុំជម្រះចាត់ទុកពាក្យសុំនេះថាជាបញ្ហាបន្ទាន់។

សហមេធាវី នួន ជា

សុន អរុណា

Michiel PESTMAN និង Victor KOPPE